

Fauna, flora en beheer in het Bulskampveld **(Jan Goris)**

Deze tekst is gebaseerd op het bosbeheerplan van het provinciedomein Bulskampveld. In de delen die eigendom zijn van het Vlaamse Gewest komen dezelfde dieren en planten voor en geldt een zelfde beheervisie.

Oppervlakte en verdeling

Het domein telt 233ha waarvan 160 ha bos, 30ha wegen en gebouwen en 43 ha open ruimte. Niet alle open ruimte wordt in functie van de natuur beheerd. Zo bevat deze ruimte nog ruim 20ha verpachte landbouwgrond.

De open ruimte omvat ook het park rond het kasteel dat in 1904 werd aangelegd in Engelse landschapsstijl. De bosbestanden liggen tussen de dreven. Deze dreven vormen rechthoekige patronen sinds de systematische ontginning van de heide in de eerste helft van de 18^e eeuw. Het domein van het Vlaamse gewest grenst aan het provinciedomein en omvat onder meer het bosreservaat de 'Eendenputten' of 'Aanwijspotten'.

Behalve het kasteelpark ligt het provinciedomein Bulskampveld-Lippensgoed in Europees beschermd habitatrictlijngebied. In deze gebieden worden de Europese lidstaten verplicht de aanwezige biotopen te beschermen en goed te beheren. In het geval van het provinciedomein Bulskampveld zijn dit de heide en de eiken-beukenbossen. In de omgeving van de Bornebeek gaf de provincie 26 ha van het provinciedomein in beheer aan Natuurpunt. Deze 26 ha zijn sinds 2006 erkend als het natuurreservaat Heideveld-Bornebeek. In dit natuurreservaat kun je via knuppel- en wandelpaden de aanwezige heide, heischrale graslanden en vennen verkennen.

In de omgeving van de Eendeputten (eigendom ANB) gaf de provincie de toelating om het statuut van bosreservaat te geven aan 20 ha van het bos. In 2003 werd het bosreservaat Bulskampveld opgericht door ANB. In het bosreservaat beheert ANB de aanwezige heide, vennen en eikenbeukenbossen volgens een goedgekeurd beheerplan. Een open heidecorridor verbindt het natuurreservaat Heideveld-Bornebeek en het bosreservaat Bulskampveld. Op die manier kunnen dieren en planten zich beter verspreiden tussen beide gebieden.

Door samen te werken met de partners ANB en Natuurpunt wil de provincie de aanwezige Europese belangrijke natuur in het domein een duurzame toekomst geven.

Beschrijving van de standplaats (= abiotiek)

Reliëf

Het domein is gelegen op de langwerpige, afgeplatte, oost-west georiënteerde rug van Aalter (15-18m hoog). Het domein helt af van ZO

naar NW. Op het laagste punt verlaat de Bornebeek het domein. Het maximale niveauverschil bedraagt 9m.

Waterlopen

De Bornebeek is een beek van 2de categorie (provinciale bevoegdheid) die door de westzijde van het domein stroomt en verder uitmondt in het kanaal Gent-Brugge. Enkele kleinere, andere grachten en waterlopen in het domein hebben een niet-ingeschreven karakter. De Bornebeek komt vervuild het domein binnen (afvalwater villapark Hertsberge). De waterkwaliteit verbetert echter sterk in het domein door natuurlijke zuivering. Ook de structuur van de beek wordt in het domein interessanter door de mogelijkheid tot meandering. Andere grachten in het domein lijden onder de aanwezige landbouw.

Bodem en geologie

De bodems zijn voornamelijk matig droge tot matig natte zandgronden zoals op de meeste plaatsen in het Houtland. Deze zandlaag die in de laatste IJstijd werd aangevoerd uit de uitgedroogde Noordzee is in het domein ongeveer 2m dik. Daaronder zit een compacte groengekleurde laag van zand en klei met veldstenen en versteend (palm!-)hout. Deze laag stamt uit de periode dat hier nog een ondiepe zee was. Langs de Bornebeek bevinden zich natte kleigronden. De klei werd door de beek zelf aangevoerd en afgezet bij overstromingen.

Beschrijving van het biotische milieu

Boomsoorten

Het bos werd verdeeld in blokken die bestanden genoemd worden. Bestanden zijn de kleinste eenheden van beheer zodat binnen elk bestand bijgevolg ongeveer bomen van gelijke soort en leeftijd voorkomen. De meest voorkomende aangeplante inheemse soorten zijn Zomereik en Beuk. De meest voorkomende aangeplante uitheemse soorten zijn Amerikaanse eik, Douglasspar, Corsicaanse den en Larix (=Lork). Op natte gronden werd ook Zwarte els aangeplant. Soorten die via natuurlijke (spontane) verjonging massaal uitschieten zijn Berk en Boswilg en in mindere mate de Gewone esdoorn.

Zonder ingrijpen van de mens zou het bos in het domein waarschijnlijk bestaan uit Zomereiken-berkenbos op de armste gronden, Eiken-Beukenbos op de rijkere gronden en Elzenbos op de meest natte gronden. 70% van de bestanden bestaan uit alleen loofboomsoorten, 10% uit naaldboomsoorten en 20% uit gemende bossen met naald- en loofhout. 10% van de bestanden bevat recent aangeplante bossen, 80% zijn hooghoutbossen (bestand volledig bezet met hoog uitgroeiende bomen) en 10% zijn middelhoutbossen (bestand bezet met zeer wijd uit elkaar staande hoge bomen waaronder een goed ontwikkelde struiklaag groeit die periodiek afgekap wordt en terug mag uitschieten, het zogenaamde hakhout of tailis).

Wat leeftijd betreft is zo'n 40% van de bossen 80 tot 100 jaar oud en dus aangeplant ten tijde van de aanleg van het kasteelpark. De meeste

andere bosbestanden zijn jonger en hun leeftijd is goed gevarieerd. Het oudste bestand in het domein is 137 jaar oud.

De struik- en kruidlaag is op vele plaatsen niet goed ontwikkeld als gevolg van de aanwezigheid van dichte bestanden met bomen die veel schaduw veroorzaken en een dominant karakter hebben (Douglas, Beuk, Am. eik, Corsicaanse den). In oude bossen met Zomereik is de struiklaag wel mooi uitgegroeid. In vele bestanden bestaat de struiklaag uit gedegradeerd hakhout van Tamme kastanje en Amerikaanse eik aangezien deze vroeger werden aangeplant bij het toen populaire middelhoutbeheer.

Kruidvegetatie

Bijzondere kruiden komen voor op specifieke locaties. De belangrijkste locaties voor kruiden in het Bulskampveld zijn graslanden, heidevelden, bossen en dreven.

- *Graslanden*: deze zijn soortenarm in klassiek landbouwgebruik maar soortenrijk aan de randen en bij natuurgericht beheer. Natuurgericht beheer kan onder andere betekenen: niet bemesten, geen herbiciden gebruiken, slechts weinig grazende dieren houden en/of het weiland regelmatig hooien en het hooi afvoeren. Gezien de arme zandgronden in het domein, verschijnen dan al snel bloemenrijke en bijzondere soorten in plaats van grassen in het weiland. We spreken dan van heischrale graslanden. Soorten om te onthouden zijn bijvoorbeeld Tormentil, Schapenzuring, Sint-Janskruid, Margriet, Pinksterbloem, Reukgras, Muizenootje en Mannetjesereprijs.
- *Heidevelden en vennen*: het Heideveld-Bornebeek werd door een heidecorridor verbonden met de Eendenputten. 26 ha van dit gebied op provinciaal domein wordt beheerd door Natuurpunt. Galloways zorgen er voor een extensieve begrazing. Ook hier geldt, hoe armer de bodem hoe interessanter de soorten. Bovendien zijn er andere soorten op de natte delen dan op de droge delen. Pijpenstrootje, Pitrus, Valse salie, Struikheide en Gewone dopheide komen talrijk voor. Zeldzamer zijn Duizendknoopfonteinkruid in de poelen, Knolrus, Koningsvaren, Veenmos en Egelsboterbloem.
- *Bos*: de kruidlaag is beperkt onder de bosbestanden. Dit is typisch voor bossen op armere, zuurdere gronden. Bovendien zijn er veel dichte bestanden met bomen die veel schaduw veroorzaken en een dominant karakter hebben (Douglas, Beuk, Am. eik, Corsicaanse den). Waar de bodem en de bosbomen het toelaten bevinden zich voorjaarsbloeiers die typisch zijn voor oudere bossen zoals Dalkruid, Veelbloemige salomonszegel, Speenkruid en Groot heksenkruid. In de zomer zelf domineren bramen en varens de begroeiing. Enkele bloeiende kruiden (bosanemoon, boshyacint) werden geplant nabij het kasteel bij de aanleg van het kasteelpark. Deze worden ook stinzenplanten genoemd.
- *Dreven*: de meeste dreefbomen zijn Beuk en Zomereik. Onder de bomen groeit soms een zeer interessante kruidlaag, aangezien deze dreefbermen in tegenstelling tot de bossen en de landbouwgebieden relatief weinig verstoord werden sinds de heideontginning. Het betreft

de soorten van heiden en heischrale graslanden. Nog niet vermeld zijn de voor de streek zeldzame Kleine ratelaar en Blauwe knoop.

Fauna

Bulskampveld en omgeving is wellicht afgezien van de kustregio het gebied van West-Vlaanderen met de meeste diersoorten.

Vermeldenswaardige zoogdieren: Vos, Wezel, Hermelijn, Steenmarter, Boomarter (!), bunzing, Ree en de 11 soorten vleermuizen waaronder de Europees zeldzame Mopsvleermuis en Kleine dwergvleermuis.

Vogels: 85 soorten broedvogels (= de helft van het totaal aantal soorten in Vlaanderen) waaronder Dodaars, Nachtzwaluw, Nachtegaal, Boomleeuwerik, Kleine bonte specht, Fluiters, Tortel, Roodmus, Havik, Wespendif en Geelgors

Amfibieën en reptielen: Levendbarende hagedis, Groene kikker, Bruine kikker, Pad, Alpenwatersalamander, Vinpootsalamander.

Insecten: de soorten libellen, dagvlinders, sprinkhanen en krekels werden onderzocht en beschreven in het beheerplan. Voor West-Vlaanderen komen hier vrij veel soorten voor, in vergelijking met de rest van Vlaanderen zijn er echter weinig bijzondere vermeldingen.

Welke werken gebeuren in het domein?

- Houtoogst en het merken van bomen voor houtoogst
- Onderhoud van waterpartijen: randen vrijkappen, ruimen, uitbaggeren en herstel van historische vorm van de vijver, afvissen, poelen aanleggen...
- Verschralen/verarmen van graslanden en heidevelden: plaggen, hooien,...
- Open houden van graslanden en heidevelden: kappen, begrazen, maaien,...
- Omvormen van bosbestanden naar meer inheemse soorten
- Aanleg, onderhoud en bewegwijzering van paden en parkings voor alle typen gebruikers
- Milieu-educatieve activiteiten
- Wetenschappelijk onderzoek i.v.m. het opvolgen van de aanwezige soorten
- 'Niets'- doen in de zones met bosreservaat (Eendenputten) en natuurreservaat (Bornebeek)
- Bosrandontwikkeling via dunnen, planten, maaien
- Dode bomen blijven staan of liggen indien de veiligheid niet in gevaar komt
- Restauratie en onderhoud van het kasteelpark